

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
Кафедра криміналістики та судової медицини**

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
КРИМІНАЛІСТИЧНІ ЗАСОБИ І МЕТОДИ РОЗСЛІДУВАННЯ
КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ**

Статус дисципліни – вибіркова
Рівень вищої освіти – другий
Ступінь вищої освіти – магістр
Галузь знань – 08 Право
Спеціальність – 081 Право
Освітня програма – Право (поліцейські)
Форми здобуття вищої освіти – денна або заочна
Мова навчання – українська
Форма підсумкового контролю – залік

Київ – 2024

Розробники:

Анна МИРОВСЬКА – професор кафедри криміналістики та судової медицини
Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

Юлія КОМАРИНСЬКА – професор кафедри криміналістики та судової
медицини Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук,
доцент

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри криміналістики та судової медицини
протокол від 05 вересня 2024 року № 2

Т.в.о. завідувача кафедри
криміналістики та судової медицини

Богдан БИСТРИЦЬКИЙ

Схвалено науково-методичною радою НАВС

Протокол від 10. 09. 2024 року № 8

Голова науково-методичної ради

Станіслав ГУСАРІВ

Результати перегляду робочої програми навчальної дисципліни

Робоча програма переглянута на 202__/202__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ____).
(потрібно підкреслити)

Протокол засідання кафедри від
____.____. 202__ № ____
Завідувач кафедри

Протокол засідання науково-методичної
ради від ____ . ____ . 202__ № ____
Голова НМР

Робоча програма переглянута на 202__/202__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ____).
(потрібно підкреслити)

Протокол засідання кафедри від
____.____. 202__ № ____
Завідувач кафедри

Протокол засідання науково-методичної
ради від ____ . ____ . 202__ № ____
Голова НМР

1. Загальні відомості про навчальну дисципліну

Предметом вивчення навчальної дисципліни є система наукових положень і розроблених на їх основі практичних рекомендацій, які забезпечують розробку технічних засобів та методів їх використання з метою розслідування та попередження кримінальних правопорушень, а також прийомів проведення слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій, спрямованих на встановлення обставин, що підлягають доказуванню у кримінальному провадженні

Мета й завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Криміналістичні засоби і методи розслідування кримінальних правопорушень» є засвоєння здобувачами вищої освіти теоретичних положень, набуття навичок та формування умінь щодо проведення слідчих (розшукових) дій та призначення судових експертиз в процесі здійснення професійної діяльності з розслідування кримінальних правопорушень.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Криміналістичні засоби і методи розслідування кримінальних правопорушень» є:

- засвоєння здобувачами вищої освіти сучасних методів збирання, дослідження та оцінки доказів під час розслідування кримінальних правопорушень;
- оволодіння практичними навичками щодо застосування сучасних технікокриміналістичних засобів та методів під час проведення слідчих (розшукових) дій;
- формування у здобувачів стійкої особистої громадянської позиції, розвиток навичок аналітичного мислення, виховання критичного та неупередженого ставлення до громадян, які потрапили в орбіту кримінальних процесуальних відносин, незалежно від їх процесуального статусу.

Пререквізити: «Кримінальна юстиція: правові доктрини та принципи правотворчості», «Криміналістичне забезпечення досудового розслідування», «Сучасні інформаційні технології в юридичній діяльності».

Перелік компетентностей відповідно до освітньої програми:

Інтегральна компетентність:

- Здатність розв'язувати задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері права.

Загальні компетентності:

- ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК3. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

- ЗК7. Здатність приймати обґрунтовані рішення.
- ЗК8. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

Спеціальні (фахові) компетентності:

- СК1. Здатність застосовувати принципи верховенства права для розв'язання складних задач і проблем, у тому числі, у ситуаціях правової невизначеності.
- СК6. Здатність обґрунтовувати та мотивувати правові рішення, давати розгорнуту юридичну аргументацію.
- СК7. Здатність застосовувати знання та розуміння основних засад (принципів) та процедур судочинства в Україні.
- СК10. Здатність ухвалювати рішення у ситуаціях, що вимагають системного, логічного та функціонального тлумачення норм права, а також розуміння особливостей практики її застосування.

Програмні результати навчання:

- РН6. Обґрунтовано формулювати свою правову позицію, вміти опонувати, оцінювати докази та наводити переконливі аргументи.
- РН7. Дискутувати зі складних правових проблем, пропонувати і обґрунтовувати варіанти їх розв'язання.
- РН8. Оцінювати достовірність інформації та надійність джерел, ефективно опрацьовувати та використовувати інформацію для проведення наукових досліджень та практичної діяльності.
- РН15. Мати практичні навички розв'язання проблем, пов'язаних з реалізацією процесуальних функцій суб'єктів правозастосування.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі вищої освіти повинні:

знати:

- закономірності об'єктивної дійсності, що вивчаються криміналістикою;
- закономірності механізму вчинення кримінальних правопорушень та причинно-наслідкових зв'язків, що виникають у зв'язку з цим;
- поняття, сутність та класифікацію методів криміналістики, критерії допустимості спеціальних методів криміналістики в кримінальному судочинстві;

- поняття криміналістичної ідентифікації, її значення у слідчій, експертній і судовій діяльності, наукові засади криміналістичної ідентифікації;
- види та форми криміналістичної ідентифікації, об'єкти і суб'єкти криміналістичної ідентифікації;
- поняття, сутність і наукові засади криміналістичної діагностики;
- поняття криміналістичної тактики, її систему та завдання, взаємозв'язок криміналістичної тактики з криміналістичною технікою і методикою;
- тактичні особливості проведення вербальних, невербальних та змішаних слідчих (розшукових) дій;
- поняття, сутність і завдання криміналістичної методики, принципи та джерела криміналістичної методики;
- структуру видової методики розслідування кримінальних правопорушень;
- поняття, сутність та елементи криміналістичної характеристики кримінальних правопорушень;
- особливості розслідування окремих видів кримінальних правопорушень.

вміти:

- застосовувати криміналістичне мислення при отриманні початкової інформації про кримінальне правопорушення;
- застосовувати криміналістичне мислення при отриманні початкової інформації про кримінальне правопорушення;
- правильно застосовувати криміналістичні засоби та методи з урахуванням слідчої ситуації на певному етапі розслідування, не порушуючи законних прав та свобод учасників процесу;
- тактично правильно отримувати криміналістично значущу інформацію з різних джерел;
- тактично грамотно організовувати та проводити вербальні та невербальні слідчі (розшукові) дії;
- керуючись рекомендаціями криміналістичної методики, ефективно планувати та проводити розслідування окремих видів кримінальних правопорушень, застосовуючи сучасні криміналістичні засоби та методи.

2. Структура навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни			
	денна форма здобуття вищої освіти		заочна форма здобуття вищої освіти	
	д/б	ксф	д/б	ксф
Кількість кредитів ECTS – 3	Рік підготовки			
	1-й	-	-	2-й
	Семестр			
	2-й	-	-	3-й
Загальна кількість годин – 60	Лекції			
	2 год.	-	-	-
	Семінарські			
	2 год.	-	-	-
	Практичні			
	26 год.	-	-	14 год.
	Самостійна робота			
	30 год.	-	-	14 год.
	Вид контролю			
залік				

3. Тематичний план

Назви тем	Кількість годин									
	денна форма					заочна форма				
	всього	у тому числі				всього	у тому числі			
		л	сем	п.	с.р.		л	сем.	п.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Тема 1. Вчення про методи криміналістики	8		2		6				2	
Тема 2. Криміналістична ідентифікація та групофікація як окремі методи криміналістики	8			4	4				2	
Тема 3. Засоби криміналістичної тактики	10	2		4	4				2	
Тема 4. Тактика проведення нонвербальних слідчих (розшукових) дій	10			6	4				2	

Тема 5. Тактика проведення вербальних слідчих (розшукових) дій	8			4	4				2	
Тема 6. Тактика проведення змішаних слідчих (розшукових) дій	8			4	4				2	
Тема 7. Криміналістична методика та її значення в розслідуванні кримінальних правопорушень	8			4	4				2	
Усього годин з дисципліни	60	2	2	26	30	14	0	0	14	0

4. Плани семінарських і практичних занять

Денна форма навчання

Тема 1. Вчення про методи криміналістики – 2 години

Навчальні питання до семінарського заняття 1.

Опитування з навчальних питань:

1.1. Криміналістика – самостійна юридична наука. Подвійний предмет криміналістики.

1.2. Закономірності об'єктивної дійсності, що вивчає криміналістика.

1.3. Система методів криміналістики. Класифікація методів криміналістики.

2. Вирішення тестових завдань.

Тема 2. Криміналістична ідентифікація та групофікація як окремі методи криміналістики – 4 години

Навчальні питання до практичного заняття 1.

Опитування з навчальних питань:

1.1. Сутність та поняття криміналістичної ідентифікації як самостійного методу криміналістики.

1.2. Об'єкти криміналістичної ідентифікації. Види криміналістичної ідентифікації.

1.3. Стадії процесу криміналістичної ідентифікації.

1.4. Криміналістична групофікація як стадія процесу ідентифікації та як самостійний метод криміналістики.

2. Відпрацювання ситуаційних задач відповідно до плану проведення практичного заняття.

3. Вирішення тестових завдань.

Ситуація 1.

1. Ніж, вилучений у гр. Синиціна А.П., виготовлений саморобним способом по типу мисливських ножів і є холодною зброєю колючо-ріжучого способу дії.

2. Підпис від імені директора ТОВ «Тріумф» Іванова І.І. виконана гр. Поповим Г.І.

3. Лакофарбове покриття, зразки якого вилучені з автомобіля марки «Volvo V50», державний номерний знак АВ1616ВА, що належить гр. Вінницькому С.А., за своїм складом таке ж, що і частки лакофарбового покриття, виявлені на одязі трупа гр. Авдоніна П.І.

4. Три сліди пальців руки, вилучені з порожньої пляшки з етикеткою «Столична горілка», залишені вказівним, середнім і безіменним пальцями правої руки гр. Трифонова С.П.

5. Слід, виявлений на клинку ножа, що вилучений у гр. Папаяна Р.С., і слід, перекопійований на відрізок прозорої дактилоплівки розміром 17x20 мм із дверцята серванта на кухні в квартирі гр. Папаяна Р.С., залишений тим самим пальцем руки.
6. Вміст упаковок «Фенобарбітал» відповідає маркіруванню.
7. Сліди взуття, вилучені при огляді магазину «П'ятачок» за адресою: м. Київ, вул. Зоологічна, 18, придатні для ідентифікації взуття.
8. Куля, витягнута з тіла трупа гр. Іванової М.О., стріляна з пістолета ТТ серії КН № 541, виявленого на місці події.
9. Рукописний текст, що починається словами «Скільки чекати...» і закінчується словами «...до зустрічі», ймовірно, виконаний жінкою.
10. Чотири векселі на ім'я гр. Степанова Олександра Семеновича виконані способом плоского друку.
11. Слід знаряддя злому, вилучений із дверного короба вхідних дверей у кабінет директора меблевої фабрики «Вегас», залишений ломиком, вилученим при огляді квартири гр. Щукіна К.І.
12. Представлена на дослідження речовина є тваринним жиром.
13. Представлений на дослідження папір відноситься до продукції однієї партії.
14. На фотознімку у військовому квитку на ім'я гр. Скрипльова Володимира Петровича і фотознімках гр. Соловійова Віктора Сергійовича, представлених на дослідження, зображена одна особа.
15. Скло вікна, вилучене з квартири гр. Сірого В.Н., розбито з боку з позначкою «зовнішня сторона».

Завдання:

Вирішіть, чи є запропоновані висновки ідентифікацією, встановленням групової належності або криміналістичною діагностикою:

Ситуація 2.

Під час огляду місця вчинення кримінального правопорушення, слідчим було вилучено сліди використання вогнепальної зброї (кулі, гільзи). Для з'ясування обставин вчинення злочину була призначена судово-балістична експертиза.

Завдання: Які питання необхідно вирішити слідчому: ідентифікаційні чи діагностичні? Назвіть об'єкт ідентифікації у цьому випадку. Визначте форму криміналістичної ідентифікації.

Ситуація 3.

Для проведення криміналістичної експертизи холодної зброї експертам було надано знаряддя вчинення злочину – кастет. Головне питання, яке було поставлено слідчим для вирішення експертизи: «Чи є наданий для дослідження об'єкт холодною зброєю?»

Завдання: Встановіть категорію питання, що необхідно вирішити експертам (ідентифікаційне чи діагностичне). Назвіть етапи, які визначені для такої категорії дослідження.

Тема 3. Засоби криміналістичної тактики – 4 години

Навчальні питання до практичного заняття 1.

Опитування з навчальних питань:

- 1.1. Предмет, система і завдання криміналістичної тактики.
- 1.2. Джерела криміналістичної тактики.
- 1.3. Класифікація слідчих (розшукових) дій. Завдання слідчих (розшукових) дій.
- 1.4. Структура слідчих (розшукових) дій як засобів криміналістичної тактики..

2. Відпрацювання ситуаційних задач відповідно до плану проведення практичного заняття.

3. Вирішення тестових завдань.

Ситуація 1.

16 липня 2024 року о 20.00 год. від ОСОБА_1 надійшло повідомлення до Солом'янського РУ НП, про те, що від сусідського будинку за адресою: м. Київ вул. Академічна, 43, де проживає ОСОБА_2 відчувається дуже сильний різкий запах ацетону. Заявник повідомив, що такий запах він відчуває періодично відтоді як сусід заселився у будинок. За вказаною адресою було направлено наряд патрульної поліції, які, за згодою власника, увійшли до будинку та у спальній кімнаті виявили, окрім різкого запаху, посуд (каструлі, миски з нашаруванням речовини коричневого та жовтого кольорів тощо). На місце події було спрямовано СОГ.

Завдання:

1. Охарактеризуйте слідчу ситуацію.
2. Визначте учасників огляду місця події.
3. Побудуйте криміналістичні версії та складіть план розслідування. *Ситуація 2.*

10 січня 2024 року о 22.00 год. від ОСОБА_1 надійшло повідомлення до Печерського РУ НП, про те, що повертаючись додому з роботи, він проходив повз сусідський будинок за адресою: м. Київ вул. Космічна, 8, у якому гучно лунала музика, і побачив двох молодих хлопців, які сиділи на ганку, палили цигарки і нецензурно лаялися. Через хвіртку до них прийшов ще один чоловік в руках якого був невеличкий чорний пакет і сказав їм: «намутив. пішли ширнемося». ОСОБА_1 також повідомив, що разів 3-4 на тиждень у будинку відбуваються схожі вечірки. До них постійно приходив цей чоловік і приносив чорний пакет. Він також бачив на подвір'ї цього домоволодіння декілька шприців, що валялися на землі. На місце події було спрямовано СОГ.

Завдання:

1. Охарактеризуйте слідчу ситуацію.
2. Визначте учасників огляду місця події.
3. Побудуйте криміналістичні версії та складіть план розслідування.

Тема 4. Тактика проведення невербальних слідчих (розшукових) дій – 6 годин

Навчальні питання до практичного заняття 1.

Опитування з навчальних питань:

- 1.1. Поняття, сутність та види слідчого огляду. Завдання слідчого огляду.
- 1.2. Підготовка до огляду. Учасники огляду. Етапи огляду.
- 1.3. Тактичні прийоми огляду місця події.
- 1.4. Використання науково-технічних засобів при огляді. Фіксація результатів огляду. Додатки до протоколу огляду: плани, схеми, фотознімки, зліпки слідів.
- 1.5. Тактичні особливості огляду трупа. Ексгумація трупа та огляд, пов'язаний з ексгумацією.
- 1.6. Поняття та сутність освідчування. Тактичні рекомендації щодо проведення освідчування.
- 1.7. Поняття, сутність та види обшуку. Правові та фактичні підстави проведення обшуку.
- 1.8. Підготовка до обшуку. Технічні засоби пошуку. Особливості тактики обшуку в приміщенні і на місцевості. Особистий обшук.
- 1.9. Фіксація ходу та результатів обшуку. Оцінка та використання результатів обшуку в розслідуванні кримінальних правопорушень.
2. Відпрацювання ситуаційних задач відповідно до плану проведення практичного заняття.

3. Вирішення тестових завдань.

Ситуація 1.

1. Об'єкт, зафіксований на фотознімку обстановки місця події, але не відображений в протоколі огляду даного місця.

Завдання: Яке доказове значення факту його фотофіксації? Як дана інформація може бути використана в процесі розслідування?

2. В ході огляду місць можливого проникнення в приміщення і дій злочинців, слідів (зламу на дверях, рук – на склі вікна тощо), не знайдено.

Завдання: Чи потрібне в протоколі огляду вказувати їх відсутність?

3. При огляді приміщення його учасники відзначили наявність запаху.

Завдання: Чи можливо його відображення в протоколі огляду? Якщо так, то яким чином?

4. На місці виявлення трупу була використана службовопошукова собака, яка пройшла 2 км по сліду і привела до будинку.

Завдання: Яка дія повинна бути здійснена в цьому будинку – огляд чи обшук?

5. На залізничній колії в районі переїзду знаходиться пошкоджений при зіткненні із залізничним потягом автомобіль з трупами двох громадян, що їхали на ньому.

Завдання: Які заходи для фіксації обстановки місця події повинен застосувати слідчий в зв'язку з необхідністю термінового поновлення руху залізничного транспорту?

Ситуація 2.

При огляді місця події за фактом вбивства громадянина Ф. було, зокрема, виявлено та вилучено волокна. За підозрою у вчиненому кримінальному правопорушенні затримано громадянина Н., у квартирі якого був проведений обшук.

Завдання:

1. Які об'єкти повинні бути вилучені під час обшуку в квартирі громадянина Н. для встановлення джерела походження волокон?
2. Яка експертиза має бути призначена і які об'єкти слід на неї направити?
3. Сформулюйте питання експерту, що виносяться на експертизу.

Ситуація 3.

У нічний час на подвір'ї одного із будинків відбувся вибух автомобіля, крім автомобіля і будівлі ніхто не постраждав.

Завдання:

1. Які об'єкти повинні бути вилучені під час огляду для встановлення причин вибуху?
2. Яка експертиза має бути призначена і які об'єкти слід на неї направити?
3. Сформулюйте питання експерту, що виносяться на експертизу. *Ситуація 4.*

Під час обшуку в квартирі підозрюваного, дружина останнього підійшла до шафи і взяла якийсь невеликий предмет, заховала його в себе.

Свій вчинок вона мотивувала інтимністю даного об'єкту.

Завдання: Обґрунтуйте дії слідчого у зазначеній ситуації?

Ситуація 5.

В ході досудового розслідування з'ясовано, що ОСОБА_2, будучи особою, яка раніше вчинила злочин, передбачений ст. 309 КК України, маючи умисел на виготовлення та зберігання особливо небезпечного наркотичного засобу опію ацетильованого, з метою протиправного збагачення, у спальній кімнаті квартири, на електричній плитці, з насіння маку, розчинника та інших інгредієнтів, виготовляв особливо небезпечний наркотичний засіб опію ацетильованого, загальною масою не менше 6,420 г з метою подальшого збуту. Також, за результатами проведеного допиту

свідків, встановлено, що ОСОБА_2 зберігав наркотичні засоби на кухні квартири за адресою: м. Київ вул. Академічна, 43, які під час огляду не було виявлено.

У результаті виникла потреба у проведенні обшуку.

Завдання:

1. Яка мета такого обшуку?
2. Визначте процесуальний порядок проведення обшуку у даній ситуації.
3. Визначте алгоритм дій слідчого на підготовчому етапі до обшуку.
4. Який алгоритм дій із виявленими об'єктами під час обшуку?
5. Визначте вид судової експертизи, яку слід призначити за виявленими під час обшуку об'єктами та сформулюйте перелік питань експерту.

Тема 5. Тактика проведення вербальних слідчих (розшукових) дій – 4 годин

Навчальні питання до практичного заняття 1. Опитування з навчальних питань:

- 1.1. Поняття, значення та види допиту. Предмет допиту.
- 1.2. Підготовка до допиту.
- 1.3. Стадії робочого етапу допиту.
- 1.4. Тактика допиту в конфліктних слідчих ситуаціях.
- 1.5. Фіксація ходу та результатів допиту. Технічні засоби фіксації.
- 1.6. Поняття, сутність та види пред'явлення для впізнання.
- 1.7. Підготовка до пред'явлення для впізнання.
- 1.8. Особливості організації робочого етапу окремих видів пред'явлення для впізнання.
- 1.9. Заключний етап проведення пред'явлення для впізнання.
2. Відпрацювання ситуаційних задач відповідно до плану проведення практичного заняття.
3. Вирішення тестових завдань.

Ситуація 1.

Під час допиту потерпілого (свідка, підозрюваного) утворилась конфліктна ситуація.

Завдання: Які тактичні прийоми доцільно використовувати у конфліктній слідчій ситуації під час допиту потерпілого, свідка, підозрюваного? Обґрунтуйте своє рішення.

Ситуація 2.

Допит підозрюваного у вчиненні вбивства проводиться у несприятливій слідчій ситуації, внаслідок відсутності достатньої кількості вихідної інформації щодо події кримінального правопорушення та його учасників.

Завдання: Які тактичні прийоми доцільно використовувати слідчому у такому випадку? Обґрунтуйте своє рішення.

Ситуація 3.

13 жовтня слідчий оглядав місце події, де було виявлено труп невідомої жінки зі слідами насильницької смерті. Гр-н Сусліков, який випадково опинився поряд з місцем події, заявив, що впізнає у вбитій свою сусідку Мутурзіну.

Слідчий відразу оформив протокол впізнання трупа у присутності понятих.

Завдання: Чи правильно вчинив слідчий? Чи є можливим пред'явлення трупа для пізнання на місці його виявлення?

Ситуація 4.

Гр-ну Мішину повідомлено про підозру в тому, що він 14 листопада на вул. Озерній вчинив розбій щодо гр-на Коровйова, заволодів автомобілем та іншим особистим майном потерпілого.

5 грудня слідчий Іванов організував впізнання гр-на Мішина потерпілому за фотографією. Відомості про осіб, фотографії яких пред'являлися для впізнання разом з фотографією Мішина, до протоколу не вносилися.

Після впізнання за фотографією, 10 грудня слідчий Іванов вирішив провести його впізнання в натурі. Гр-н Мішин був пред'явлений для впізнання серед двох інших осіб. Результати впізнання виявилися позитивними.

Завдання: Чи припустився помилок слідчий в даній ситуації? Якщо так, то як повинен був діяти слідчий?

Тема 6. Тактика проведення змішаних слідчих (розшукових) дій – 4 години

Навчальні питання до практичного заняття 1. Опитування з навчальних питань:

- 1.1. Поняття, завдання та види слідчого експерименту.
- 1.2. Етапи та тактичні особливості проведення слідчого експерименту.
- 1.3. Фіксація ходу та результатів слідчого експерименту.
- 1.4. Поняття, сутність та форми використання спеціальних знань.
- 1.5. Призначення судових експертиз.

2. Відпрацювання ситуаційних задач відповідно до плану проведення практичного заняття.

3. Вирішення тестових завдань.

Ситуація 1.

У гр-на Хрипунова, затриманого за підозрою у вчиненні шахрайства, під час особистого обшуку було виявлено вісім підроблених грошових купюр. Затриманий

пояснив, що гроші малював він сам. У зв'язку з тим, що ці показання викликали сумніви, слідчий вирішив їх перевірити шляхом проведення слідчого експерименту.

Завдання: Назвіть вид запланованого слідчого експерименту. Які підготовчі дії повинен здійснити слідчий перед його проведенням? Назвіть учасників даної слідчої (розшукової) дії. Які дослідні дії необхідно провести під час проведення слідчого експерименту?

Ситуація 2.

Водій автомобіля VOLVO Рязанов вчинив наїзд на пішохода Відова, який помер від отриманих травм. Під час допиту Рязанов стверджував, що в нього не було технічної можливості запобігти наїзду, оскільки Відов вискочив на проїжджу частину дороги, коли до автомобіля, що рухався зі швидкістю 60 км/год, було 10 м. Слідчий вирішив провести слідчий експеримент.

Завдання: Назвіть вид та мету слідчого експерименту. Які підготовчі дії повинен здійснити слідчий перед його проведенням? Назвіть учасників даної слідчої (розшукової) дії. Які дослідні дії необхідно провести під час проведення слідчого експерименту?

Ситуація 3.

Слідчий повідомив підозрюваному Миколайчуку про те, що на металевій трубі, яка є знаряддям убивства, виявлені сліди пальців. Ознайомившись з протоколом огляду місця події, в якому був вказаний даний факт, підозрюваний Миколайчук визнав себе винним у вчиненні цього злочину. Через декілька днів слідчий отримав висновок судової експертизи, яка встановила, що виявлені на металевій трубі сліди пальців змазані і для ідентифікації непридатні. Після ознайомлення підозрюваного з висновком експерта, останній від своїх показань відмовився.

Завдання: Дайте процесуальну і тактичну оцінку діям слідчого в даній ситуації, обґрунтуйте свою думку. *Ситуація 4.*

У міському парку під час бійки був поранений у живіт і руку неповнолітній Павлов. На місці події вилучені куля і три гільзи від патронів до малокаліберної зброї. Дві кулі були вилучені з тіла Павлова під час хірургічної операції. Під час обшуку в підозрюваного Петеліна вилучений малокаліберний пістолет системи Марголіна.

Завдання: Які судові експертизи можуть бути призначені в даній ситуації? Сформулюйте питання експерту і перелічіть об'єкти, що направляються на дослідження.

Тема 7. Криміналістична методика та її значення в розслідуванні кримінальних правопорушень – 4 години *Навчальні питання до практичного заняття 1. Опитування з навчальних питань:*

1.1. Поняття, сутність і завдання криміналістичної методики. Принципи та джерела криміналістичної методики.

1.2. Структура криміналістичної методики. Загальні положення методики. Структура та види окремих методик розслідування кримінальних правопорушень. Етапи розслідування.

1.3. Поняття, сутність та елементи криміналістичної характеристики кримінальних правопорушень.

2. Відпрацювання ситуаційних задач відповідно до плану проведення практичного заняття.

3. Вирішення тестових завдань.

Ситуація 1.

1. Дії слідчого у ситуації виявлення трупів без ознак маніпуляцій з тілами, коли фактичні дані не містять відомостей про серійний характер злочину.

2. Дії слідчого у ситуації виявлення трупів з ознаками маніпуляцій (розташування тіла в певному місці, в певній позі тощо), в тому числі і частин розчленованих трупів.

3. Дії слідчого у ситуації наявності інформації про вчинення одного вбивства (в тому числі на сексуальному ґрунті) підозрюваним, та при відсутності інформації про його причетність до інших убивств.

3. Дії слідчого у ситуації наявності інформації про вчинення серії вбивств однією особою.

4. Дії слідчого у ситуації залишення на місці вчинення вбивства злочинцем інформації про наміри вчинити наступні вбивства, та при відсутності відомостей про особу злочинця та місце вчинення наступного вбивства і особу потерпілого.

Завдання: Сформуйте алгоритм дій слідчого та складіть план проведення слідчих (розшукових) дій на підставі запропонованої вихідної інформації. *Ситуація 2.*

1. Дії слідчого у ситуації коли надійшла інформація про виявлення вибухового пристрою.

2. Дії слідчого у ситуації коли надійшла інформація про затримання особи, яка мала при собі вибуховий пристрій.

3. Дії слідчого у ситуації коли надійшла інформація про вчинення вибуху.

Завдання: Сформуйте алгоритм дій слідчого та складіть план проведення слідчих (розшукових) дій на підставі запропонованої вихідної інформації. *Ситуація 3.*

До чергової частини відділу поліції надійшло повідомлення від працівника ЖЕК, про те, що при обстеженні каналізаційного колодезю ним було виявлено труп новонародженої дитини, який обгорнутий в постільну білину.

Завдання:

1. Дайте оцінку ситуації, що склалася. Дії СОГ на місці події.

2. Складіть план проведення початкових слідчих (розшукових) дій і оперативно-розшукових заходів.

Ситуація 4.

До відділу поліції надійшло повідомлення по лінії 102 про те, що гр-н У. збираючи гриби у лісі, виявив труп жіночої статі без голови та одягу, який накритий сухим гіллям з дерева.

Завдання:

1. Дайте оцінку ситуації, що склалася.
2. Дії СОГ на місці події.
3. Складіть план проведення початкових слідчих (розшукових) дій і оперативно-розшукових заходів.

5. Завдання для самостійної роботи

До завдань для самостійної роботи у формі тестового контролю здобувачі вищої освіти можуть отримати доступ на сайті НАВС у розділі «Дистанційні курси» за посиланням: <https://dn.naiau.kiev.ua/login/index.php> за допомогою індивідуального логіну і паролю.

Самостійна робота передбачає пошук та опрацювання рекомендованої літератури, підготовку наукових доповідей, мультимедійних презентацій, виконання завдань, спрямованих на розвиток самостійності та ініціативності, а також підготовку до участі в олімпіадах, круглих столах тощо.

6. Індивідуальні завдання *Теми* *реферативних повідомлень*

1. Тенденції розвитку криміналістичної науки.
2. Сучасний стан та перспективи розвитку криміналістичних засобів та методів розслідування кримінальних правопорушень..
3. Особливості криміналістичного забезпечення розслідування в умовах воєнного стану.
4. Актуальні проблеми ідентифікаційних досліджень.
5. Тактичні та організаційні особливості огляду місця події в умовах воєнного стану.
6. Обшук як спосіб збирання доказів.
7. Особливості проведення обшуку житла.
8. Тактичні та психологічні засади допиту, їх співвідношення.
9. Тактико-криміналістичні засади допиту неповнолітньої особи.

10. Пред'явлення для впізнання та його роль розслідуванні кримінальних правопорушень.
11. Організаційно-тактичні особливості слідчого експерименту.
12. Проблемні питання використання спеціальних знань під час розслідування.
13. Зміст та роль висновку експерта у кримінальному судочинстві.

7. Методи навчання

Методи навчання

- **Словесні**

Розповідь-пояснення використовується під час навчання здобувачів протягом лекції. За метою виділяються такі види розповіді: розповідь-вступ, розповідь-повість, розповідь-висновок. Ефективність зазначеного методу залежить головним чином від умінь викладача розповідати, доступності інформації, від поєднання його з іншими методами навчання.

Бесіда – це діалог між викладачем та здобувачем вищої освіти, який дає можливість за допомогою цілеспрямованих і вміло сформульованих питань спрямувати здобувачів на активізацію отриманих знань. Саме за допомогою їх викладач активізує діяльність здобувачів, ставлячи їм запитання для роздумів, розв'язання проблемної ситуації.

Лекція слугує для пояснення теми; її типовими ознаками, є тривалість запису плану та рекомендованої літератури, введення та характеристика нових понять, розкриття та деталізація матеріалу, завершальні висновки викладача, відповіді на запитання.

- **Наочні методи**

Ілюстрація – допоміжний метод при словесному методі, її значення полягає в яскравішому викладенні та демонстрації власної думки.

Демонстрація характеризується рухомістю засобу демонстрування, наприклад, демонстрація навчальних фільмів.

- **Практичні методи:** вправи, складання процесуальних документів. Проведення слідчих (розшукових) дій. Ці методи не несуть нової навчально-пізнавальної інформації, а слугують лише для закріплення, формування практичних умінь при застосуванні раніше набутих знань.

- **Навчальна робота під керівництвом викладача** – самостійна робота. До неї належать написання рефератів, самостійні письмові роботи, контрольні роботи, написання тестів.
- **Рольова гра:**

- пояснення фабули (змісту й умов гри);

- підготовка дійових осіб для виконання своїх ролей; підготовка учнів-експертів, ведучого.

8. Форми та методи контролю, критерії оцінювання результатів навчання

Поточний контроль – усний (у вигляді індивідуального або групового опитування, аналізу ділових ситуацій, ділових ігор) або письмовий (у вигляді контрольної роботи, тестів). Форми поточного контролю з кожної теми визначає викладач.

Підсумковий контроль проводиться у формі заліку після закінчення вивчення навчальної дисципліни. Структура білета передбачає два теоретичні питання.

Методи контролю. Поточний контроль здійснюється шляхом оцінювання усних відповідей щодо проблем для обговорення, передбачених планом семінарських занять, а також шляхом: проведення експрес-опитувань, тестування, підготовки доповідей і рефератів. При оцінюванні враховується глибина теоретичних знань здобувачів і вміння застосовувати їх на практиці.

Практичні заняття проводяться двома науково-педагогічними працівниками, оскільки, з урахуванням специфіки відпрацювання ситуаційних завдань з використанням можливостей навчально-тренувальних полігонів та робочих місць з інсценованою слідовою картиною кримінальних правопорушень, навчальна група завчасно поділяється на дві підгрупи.

Критерії оцінювання результатів навчання

Основними критеріями, що характеризують рівень компетентності здобувача вищої освіти при оцінюванні результатів поточного та підсумкового контролів, є такі:

виконання всіх видів навчальної роботи, що передбачені робочою програмою навчальної дисципліни; глибина і характер знань навчального матеріалу за змістом навчальної дисципліни, що міститься в основних та додаткових рекомендованих нормативних та доктринальних джерелах; вміння аналізувати явища, що вивчаються, у їх взаємозв'язку і розвитку; характер відповідей на поставлені питання (чіткість, лаконічність, логічність, послідовність тощо); вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних завдань; вміння аналізувати достовірність одержаних результатів.

Оцінювання результатів навчання

Накопичення балів з тем за усі види робіт	Підсумковий	Підсумкова
--	--------------------	-------------------

							контр оль	кількіст ь балів	
<i>max 60%</i>							<i>max 40%</i>	<i>max 100%</i>	
1 семестр						Самостійн а робота	Залік		
Тема 1	Тема 2	Тема 3	Тема 4	Тема 5	Тема 6	Тема 7	5	40	100
5	5	5	5	5	5	5			

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90-100	відмінно	A	відмінне виконання
85-89	добре	B	вище середнього рівня
75-84		C	загалом хороша робота
66-74	задовільно	D	непогано
60-65		E	виконання відповідає мінімальним критеріям
35-59	незадовільно	Fx	необхідне перескладання
1-34		F	необхідне повторне вивчення курсу

9. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає дисципліна та з урахуванням дистанційного навчання

Під час проведення всіх видів занять використовується обладнання і програмне забезпечення:

- в очному (offline) режимі - інтерактивні, мультимедійні проектори, комп'ютери, планшети, інтерактивна дошка;
- в змішаному (blended) режимі - дистанційні навчальні курси дисципліни на офіційному вебпорталі НАВС через мережу Інтернет (на платформах Moodle (Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment, Google Meet);
- без очної складової в дистанційному режимі (on-line) за вибором викладача - програмне забезпечення через мережу Інтернет.

На платформі Moodle розміщені допоміжні матеріали.

Системо-технічне забезпечення навчальної дисципліни складається із:

- апаратних засобів (персональних комп'ютерів, мережевого обладнання, джерел безперебійного живлення, серверів, обладнання для відеоконференц зв'язку тощо), що забезпечують розроблення і використання веб-ресурсів навчального призначення, управління освітнім процесом та необхідні види навчальної взаємодії між суб'єктами дистанційного навчання у синхронному і асинхронному режимах.
- інформаційно-комунікаційного забезпечення навчальної дисципліни із пропускнуою здатністю каналів, що надає всім суб'єктам дистанційного навчання навчального закладу цілодобовий доступ до веб-ресурсів і веб-сервісів для реалізації освітнього процесу у синхронному та асинхронному режимах; - програмного забезпечення загального призначення.

Веб-ресурси навчальної дисципліни, що необхідні для забезпечення дистанційного навчання, містять:

- методичні рекомендації щодо їх використання, послідовності виконання завдань, особливостей контролю тощо;
- документи планування освітнього процесу (навчальні та робочі навчальні програми, навчально-тематичні плани);
- відеозаписи лекцій, семінарів тощо;
- мультимедійні лекційні матеріали;
- практичні завдання із методичними рекомендаціями щодо їх виконання;
- пакети тестових завдань для проведення контрольних заходів, тестування із автоматизованою перевіркою результатів, тестування із перевіркою викладачем; електронні бібліотеки чи посилання на них; бібліографії.

10. Перелік питань/завдань для підсумкового контролю з навчальної дисципліни

Перелік питань для підсумкового контролю:

1. Предмет криміналістики. Система криміналістики. Функції та завдання криміналістики.
2. Закономірності об'єктивної дійсності, що вивчає криміналістика
3. Система методів криміналістики. Класифікація методів криміналістики та їх характеристика
4. Поняття та сутність криміналістичної ідентифікації.
5. Стадії криміналістичної ідентифікації.
6. Види, форми, об'єкти та суб'єкти криміналістичної ідентифікації.
7. Поняття та сутність криміналістичної діагностики
8. Криміналістична групофікація як стадія процесу ідентифікації та як самостійний метод криміналістики.
9. Поняття, завдання, джерела та засоби криміналістичної тактики.

10. Класифікація слідчих (розшукових) дій.
11. Завдання слідчих (розшукових) дій.
12. Структура слідчих (розшукових) дій як засобів криміналістичної тактики.
13. Поняття тактичних прийомів, їх класифікація.
14. Поняття та види тактичних комбінацій.
15. Поняття, сутність та види слідчого огляду. Завдання слідчого огляду.
16. Підготовка до огляду. Учасники огляду. Етапи огляду.
17. Тактичні прийоми огляду місця події.
18. Правила виявлення, фіксації, вилучення під час огляду криміналістичних об'єктів, які мають значення для кримінального провадження.
19. Особливості огляду речей і документів.
20. Використання науково-технічних засобів при огляді.
21. Фіксація результатів огляду. Додатки до протоколу огляду: плани, схеми, фотознімки, зліпки слідів.
22. Тактичні особливості огляду трупа.
23. Ексгумація трупа та огляд, пов'язаний з ексгумацією.
24. Поняття та сутність освідування. Тактичні рекомендації щодо проведення освідування.
25. Дотримання морально-етичних вимог при освідуванні.
26. Поняття, сутність та види обшуку. Правові та фактичні підстави проведення обшуку.
27. Підготовка до обшуку. Технічні засоби пошуку.
28. Особливості тактики обшуку в приміщенні і на місцевості.
29. Фіксація ходу та результатів обшуку. Оцінка та використання результатів обшуку в розслідуванні кримінальних правопорушень.
30. Поняття, значення та види допиту. Предмет допиту.
31. Підготовка до допиту.
32. Організаційно-тактичні засади підготовчого, робочого, заключного етапів проведення допиту.
33. Поняття, сутність та завдання одночасного допиту двох чи більше вже допитаних осіб.
34. Особливості реалізації окремих тактичних комбінацій під час одночасного допиту двох чи більше вже допитаних осіб.
35. Тактика допиту в конфліктних слідчих ситуаціях.
36. Тактика допиту у несприятливих слідчих ситуаціях.

37. Тактика допиту у складних слідчих ситуаціях.
38. Фіксація ходу та результатів допиту. Технічні засоби фіксації.
39. Поняття, сутність та види пред'явлення для впізнання.
40. Підготовка до пред'явлення для впізнання.
41. Особливості організації робочого етапу окремих видів пред'явлення для впізнання.
42. Психологічний вплив під час пред'явлення для впізнання та способи його мінімізації.
43. Заключний етап проведення пред'явлення для впізнання.
44. Поняття, завдання та види слідчого експерименту.
45. Етапи та тактичні особливості проведення слідчого експерименту.
46. Використання спеціальних знань та залучення технічних засобів для проведення слідчого експерименту.
47. Застосування методів реконструкції та моделювання під час слідчого експерименту.
48. Тактичні прийоми, що застосовуються під час слідчого експерименту.
49. Фіксація ходу та результатів слідчого експерименту.
50. Поняття, сутність та форми використання спеціальних знань.
51. Суб'єкти, які володіють спеціальними знаннями та особливості їх залучення до досудового розслідування.
52. Процесуальні та непроцесуальні форми використання спеціальних знань під час досудового розслідування.
53. Випадки обов'язкового залучення спеціалістів до кримінального провадження.
54. Поняття та завдання призначення та проведення експертизи в кримінальному провадженні.
55. Обов'язкове призначення експертизи у кримінальному провадженні.
56. Поняття, сутність і завдання криміналістичної методики.
57. Принципи та джерела криміналістичної методики.
58. Структура криміналістичної методики. Загальні положення методики.
59. Структура та види окремих методик розслідування кримінальних правопорушень. Етапи розслідування.
60. Поняття, сутність та елементи криміналістичної характеристики кримінальних правопорушень.

11. Рекомендовані джерела інформації Нормативно-правові акти та їх коментарі

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР.
Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80>.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. *Верховна Рада України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
3. Про захист прав людини і основоположних свобод: Конвенція Ради Європи від 04.11.1950 р.(зі змінами та доповненнями, внесеними Протоколом № 11 від 11.05.1994 р., Протоколом № 14 від 13.05.2004 р.). *Верховна Рада України.* URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_004.
4. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. *Верховна Рада України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19/stru>.
5. Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-XII *Верховна Рада України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>.
6. Інструкція з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні: Затверджена наказом МВС України від 07.07.2017 р. № 575. *Верховна Рада України.* URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17>.
7. Інструкція з організації функціонування криміналістичних обліків експертної служби МВС України: Затверджена наказом МВС України від 10.09.2009 р. № 390. *Верховна Рада України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0963-09>.
8. Інструкція про особливості здійснення судово-експертної діяльності атестованими судовими експертами, що не працюють у державних спеціалізованих експертних установах: Затверджена наказом Міністерства юстиції України від 12.12.2011 р. № 3505/5. *Верховна Рада України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1431-11>.
9. Інструкція про порядок залучення працівників органів досудового розслідування поліції та Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України як спеціалістів для участі в проведенні огляду місця події: Затверджена наказом МВС України від 03.11.2015 р. № 1339. *Верховна Рада України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1392-15>.
10. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень: Затверджена наказом Міністерства юстиції України від 08.10.1998 р. № 53/5. *Верховна Рада України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98>.

11. Інструкція про проведення судово-медичної експертизи: Затверджена наказом Міністерства охорони здоров'я України від 17.01.1995 р. № 6. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0254-95>.

12. Положення про Експертну службу Міністерства внутрішніх справ України: Затверджене наказом МВС України від 03.11.2015 р. № 1343. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1390-15>.

13. Положення про єдину інформаційну систему Міністерства внутрішніх справ: Затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 14.11.2018 р. № 1024. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1024-2018%D0%BF#n124>.

14. Про затвердження Порядку взаємодії між органами та підрозділами Національної поліції України, закладами охорони здоров'я та органами прокуратури України при встановленні факту смерті людини під час воєнного стану на території України: Затверджений спільним наказом МВС, МОЗ та Генеральної прокуратури від 09.03.2022 № 177/450/46. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0317-22>.

15. Порядок обліку фактів звернення та доставлення до закладів охорони здоров'я осіб у зв'язку із заподіянням їм тілесних ушкоджень кримінального характеру та інформування про такі випадки органів і підрозділів поліції: Затверджений наказом МВС України, Міністерства охорони здоров'я України від 06.07.2016 р. № 612/679. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1051-16>.

Основна

1. Криміналістика : навч. посіб. / Р.І. Благута, Р.І. Сибірина, В.М. Бараняк та ін.; за заг. ред. Є.В. Пряхіна. Львів : ЛьвівДУВС, 2010. 539 с.

2. Криміналістика : підручник / В.В. Пясковський, Ю.М. Чорноус, А.В. Самодін та ін.; за заг. ред. В. В. Пясковського. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ : Право, 2020. 752 с.

3. Криміналістика. Академічний курс : підручник / Т.В. Варфоломєєв, В.Г. Гончаренко, В.І. Бояров, С.В. Гончаренко, В.О. Попелюшко. Київ : ЮрІнком Інтер, 2011. 495 с.

4. Криміналістика: навч. посіб. в двох частинах. Частина II: Криміналістична тактика. Методика розслідування / Б.Є. Лук'янчиков, Є.Д. Лук'янчиков, С.Ю. Петряєв. Київ: Нац. тех. ун-т України «Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського. 2017. 474 с.

5. Криміналістика: питання і відповіді : навч. посіб. / А.В. Кофанов, О.Л. Кобилянський, Я.В. Кузьмічов, Ж.В. Удовенко, С.В. Хільченко; МОН України, НАВС. Київ : ЦУЛ, 2011 р. 276 с.

6. Криміналістика: підручник / В.В. Пясковський, В.К. Весельський, А.В. Іщенко та ін. Київ: «Центр учбової літератури», 2015. 704 с.
7. Криміналістика: підручник / К.О. Чаплинський, О.В. Лускатов, І.В. Пиріг та ін. 2-е вид, перероб. і допов. Дніпро : Дніпроп. держ. унт внутр. справ; Ліра ЛТД, 2017. 480 с.
8. Криміналістика: підручник / Ю.П. Аленін, Л.І. Аркуша, О.О. Подобний, В.В. Тіщенко та ін. / за ред. В.В. Тіщенка. Одеса : Вид. дім «Гельветика», 2017. 556 с.
9. Криміналістика: підручник: у 2 т. Т. 2 / Ю.В. Шепітько, В.А. Журавель, В.О. Коновалова та ін. / за ред. В.Ю. Шепітька. Харків : Право, 2019. 328 с.
10. Криміналістична тактика : навч. посіб. / за ред. М.А. Погорецького, Д.Б. Сергєєвої. Київ : Алерта, 2016. 244 с.

Додаткова

1. Алексейчук В. І. Огляд місця події : тактика і психологія. Харків : Вид. агенція «Апостіль», 2011. 164 с.
2. Ващук О. П. Невербальна інформація у кримінальному провадженні : теоретико-методологічні основи : монографія. Одеса : Вид. дім «Гельветика», 2017. 430 с.
3. Галаган В. І., Козак О. В. Процесуальний порядок і тактика отримання зразків для експертизи у кримінальному провадженні України : монографія. Краматорськ : ТОВ «Каштан», 2015. 223 с.
4. Головка М. Б., Осипенко І. П. Обшук (юридико-психологічні аспекти організації та проведення) : навч.-метод. посіб. Чернігів : Чернігівський нац. технолог. ун-т, 2015. 126 с.
5. Домашенко О. М. Тактичні помилки у слідчій діяльності : монографія. Харків : Вид. агенція «Апостиль», 2019. 168 с.
6. Криміналістична тактика : навч. посіб. / за ред. М. А. Погорецького, Д. Б. Сергєєвої. Київ : Алерта, 2016. 244 с.
7. Настільна книга слідчого / М. І. Панов, В. Ю. Шепітько, В. О. Коновалова та ін. ; 3-те вид., переробл. і доповн. Київ : «Ін Юре», 2011. 736 с.
8. Негласні слідчі (розшукові) дії та використання результатів оперативнорозшукової діяльності у кримінальному провадженні : навчально-практичний посіб. / С. С. Кудінов, Р. М. Шеховцов, О. М. Дроздов, С. О. Гриненко ; 2-е видання, розшир. й доповнене. Харків : «Оберіг», 2015. 344 с.
9. Обшук і виїмка (тайники та способи їх виявлення) : навч.-метод. посіб. / І. П. Осипенко, О. О. Адам'юк, Н. М. Сенченко. Чернігів : Черніг. держ. ін-т права, соц. технологій та праці, 2011. 132 с.

10. Огляд трупа, пов'язаний з ексгумацією, у кримінальному провадженні України : навч. посіб. / В. І. Галаган, М. Й. Кулик, Н. С. Моргун, Ю. В. Терещенко. Київ, 2018. 112 с.
11. Організація і тактика одночасного допиту двох чи більше вже допитаних осіб : навч. посіб. / С. С. Чернявський, О. О. Алексєєв, І. А. Жалдак та ін. Київ : НАВС, 2016. 66 с.
12. Особливості фіксації ходу та результатів проведення слідчих (розшукових) дій : метод. рекомендації / О. А. Осауленко, О. В. Александренко, Н. С. Моргун та ін. Київ : НАВС, 2015. 136 с.
13. Пам'ятка слідчому щодо проведення огляду трупа на місці події / Я. В. Фурман, Л. Т. Котляренко. Київ, 2017. 46 с.
14. Пошук та знешкодження саморобних вибухових пристроїв : метод. рекомендації / В. В. Юсупов, Ю. П. Приходько, Я. В. Фурман, К. Ю. Бобрик. Київ, 2017. 33 с.
15. Процесуальний порядок та тактичні особливості здійснення слідчих (розшукових) дій : наук.-метод. рекомендації / В. В. Кікінчук, К. Л. Бугайчук, В. О. Малярова, Т. П. Матюшкова. Харків : ХНУВС. 2018. 101 с.
16. Процесуальні документи досудового розслідування (слідчого, адвоката, судді) / М. А. Погорецький, О. П. Кучинська ; 2-ге вид. Київ : Алерта, 2018. 274 с.
17. Разумов Э. А., Молибога Н. П. Практическое руководство по осмотру места происшествия : теория, тактика, техника : учеб.-практ. пособие. Киев : Вид-во УкрДГРІ, 2015. 750 с.
18. Слідчі (розшукові) дії у кримінальному провадженні : навч. наоч. посіб. у схемах і таблицях / О. А. Осауленко, А. В. Самодін, Г. М. Степанова та ін. Київ : Центр учбової літератури, 2015. 140 с.
19. Тактика слідчого огляду комп'ютерних систем та їх елементів : наук.практ. посіб. / В. О. Одерій, С. О. Корона, С. В. Самойлов. Донецьк, 2010. 87 с.
20. Теслюк І. О. Тактичні засади застосування криміналістичного прогнозування у досудовому розслідуванні (на прикладі органів Національної поліції України) : монографія. Одеса : ОДУВС, 2017. 217 с.
21. Участь спеціаліста в огляді місця події : довідник. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2017. 128 с.
22. Участь спеціаліста-криміналіста під час проведення окремих слідчих (розшукових) дій : навчальний посіб. / Є. Ю. Свобода, А. В. Кофанов, А. В. Самодін та ін. Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2018. 432 с.
23. Черниченко І. В. Застосування відеоконференції у кримінальному провадженні України : теорія і практика : монографія / за ред. О. П. Кучинської. Київ : Алерта, 2015. 272 с.

Інформаційно-довідкові системи, автоматизовані робочі місця, мультимедійні навчальні посібники, дистанційні курси

1. Автоматизоване робоче місце слідчого : інформаційно-довідкова програма / Л. Д. Удалова, В. В. Рожнова, А. В. Самодін та ін. Київ, 2017. *Національна академія внутрішніх справ*. URL : https://www.naiu.kiev.ua/arm/slidch_new/start.html.
2. Інформаційне забезпечення органів Національної поліції : мультимедійний навч. посіб. / В. А. Кудінов, В. Г. Хахановський, В. М. Смаглюк. Київ, 2017. *Національна академія внутрішніх справ*. URL : https://arm.naiu.kiev.ua/books/inform_zabezpechennia/index.html.
3. Інформаційні технології в діяльності Національної поліції : мультимедійний навч. посіб. / В. А. Кудінов, О. Є. Пакриш, В. В. Підвисоцький. Київ, 2017. *Національна академія внутрішніх справ*. URL : https://arm.naiu.kiev.ua/books/inform_tekhnolohii/info/autors.html.
4. Криміналістика : дистанційний курс навчання / А. О. Антощук, В. В. Пясковський, Ю. М. Черноус та ін. *Національна академія внутрішніх справ*. URL : <https://dn.naiu.kiev.ua/login/index.php>.
5. Криміналістика : мультимедійний підручник / О. О. Алексєєв, В. В. Пясковський, А. В. Іщенко та ін. Київ, 2016. *Національна академія внутрішніх справ*. URL : <https://arm.naiu.kiev.ua/books/kriminalist/index.html>.
6. Методика розслідування злочинів : дистанційний курс навчання / А. О. Антощук, В. В. Пясковський, А. В. Самодін та ін. *Національна академія внутрішніх справ*. URL : <https://dn.naiu.kiev.ua/login/index.php>.
7. Особливості розслідування окремих видів злочинів : мультимедійний навч. посіб. / А. О. Антощук, В. В. Пясковський, А. В. Мирівська та ін. Київ, 2017. *Національна академія внутрішніх справ*. URL : <https://arm.naiu.kiev.ua/books/orovz/index.html>.
8. Робоче місце експерта з трасологічних досліджень : навч. інформ.-довідкова програма. *Національна академія внутрішніх справ*. URL : https://arm.naiu.kiev.ua/arm/arm_trasolog/index.html.
9. Слідчі (розшукові) дії у кримінальному провадженні : мультимедійний навч. посіб. / О. А. Осауленко, Г. М. Степанова, А. В. Самодін та ін. Київ, 2018. *Національна академія внутрішніх справ*. URL : https://arm.naiu.kiev.ua/books/slidchi_rozdii/index.html.
10. Криміналістичне дослідження металюної холодної зброї : мультимедійний навч. посіб. Київ, 2015. *Національна академія внутрішніх справ*. URL : <https://arm.naiu.kiev.ua/books/xolodna-zbroya/index.html>.
11. Судове почеркознавство : мультимедійний навч. посіб. / Є. Ю. Свобода, К. П. Ключник. Київ, 2015. *Національна академія внутрішніх справ*. URL : https://arm.naiu.kiev.ua/books/sudove_pocherkoznavstvo/avtoru.html.

12. Участь спеціаліста в огляді місця події : довідник : практичний посіб. Київ, 2018. *Національна академія внутрішніх справ*. URL : https://arm.naiu.kiev.ua/books/dovidnyk_ohliadmp/index.html.

Ресурси

1. Офіційне інтернет-представництво <https://www.president.gov.ua> Президента України
2. Офіційний портал Верховної Ради <https://rada.gov.ua> України
3. Урядовий портал <https://www.kmu.gov.ua/control/>
4. Уповноважений Верховної Ради <http://www.ombudsman.gov.ua> України з прав людини
5. Міністерство внутрішніх справ <https://mvs.gov.ua> України
6. Національна поліція України <https://www.npu.gov.ua/>
7. Міністерство освіти і науки України <https://www.mon.gov.ua>
8. Міністерство юстиції України <https://minjust.gov.ua/ua>
9. Верховний Суд України <https://www.scourt.gov.ua>
10. Генеральна прокуратура України <https://www.gp.gov.ua/>
11. Державний науково-дослідний <https://dndekc.centrmia.gov.ua/> експертно-криміналістичний центр
12. Київський науково-дослідний <https://kniise.com.ua/> інститут судових експертиз
13. Конгрес криміналістів <https://crimcongress.com/guide/>
14. Національна академія внутрішніх <https://www.naiu.kiev.ua/> справ
15. Національна академія правових наук <https://www.aprnu.kharkiv.org/> України
16. Національна бібліотека України <https://www.nbuv.gov.ua> ім. В.І. Вернадського
17. Єдиний державний реєстр судових <https://reustr.court.gov.ua> рішень

Підписи авторів РПНД:

Анна МИРОВСЬКА
Юлія КОМАРИНСЬКА

